

DET NYA FRAMTIDSLANDET?

**DRIVKRAFTER, UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER I ETT
HISTORISKT, SAMTIDA OCH FRAMÅTBlickande
PERSPEKTIV**

Rikard Eriksson – PI

Johan Lundberg – Förståndare CERUM

UMEÅ UNIVERSITET

VAD ÄR DET SOM HÄNDER?

- Investeringar om 1 000 till 1 500 miljarder under de kommande 10-20 åren (ca 8.3 miljoner per invånare)
  - Investerande företag: LKAB, SSAB, Boliden, Northvolt, H2 Green Steel
    - Gruvor, batterifabriker, vindkraftverk etc.
  - Offentliga investeringar:
    - Norrbotniabanan, flytten av Kiruna, Malmberget etc.
  - Främst i kommuner så som Skellefteå, Boden, Pajala, Gällivare, Kiruna
- 20 000 nya arbetstillfällen koppade till dessa investeringar
- Inflyttningsbehov på 100 000 individer till Norr- och Västerbotten
  - Befolkning: Ca 150 000 i Skellefteå, Boden, Pajala, Gällivare, Kiruna
  - 520 000 i regionen

FANTASTISKA MÖJLIGHETER

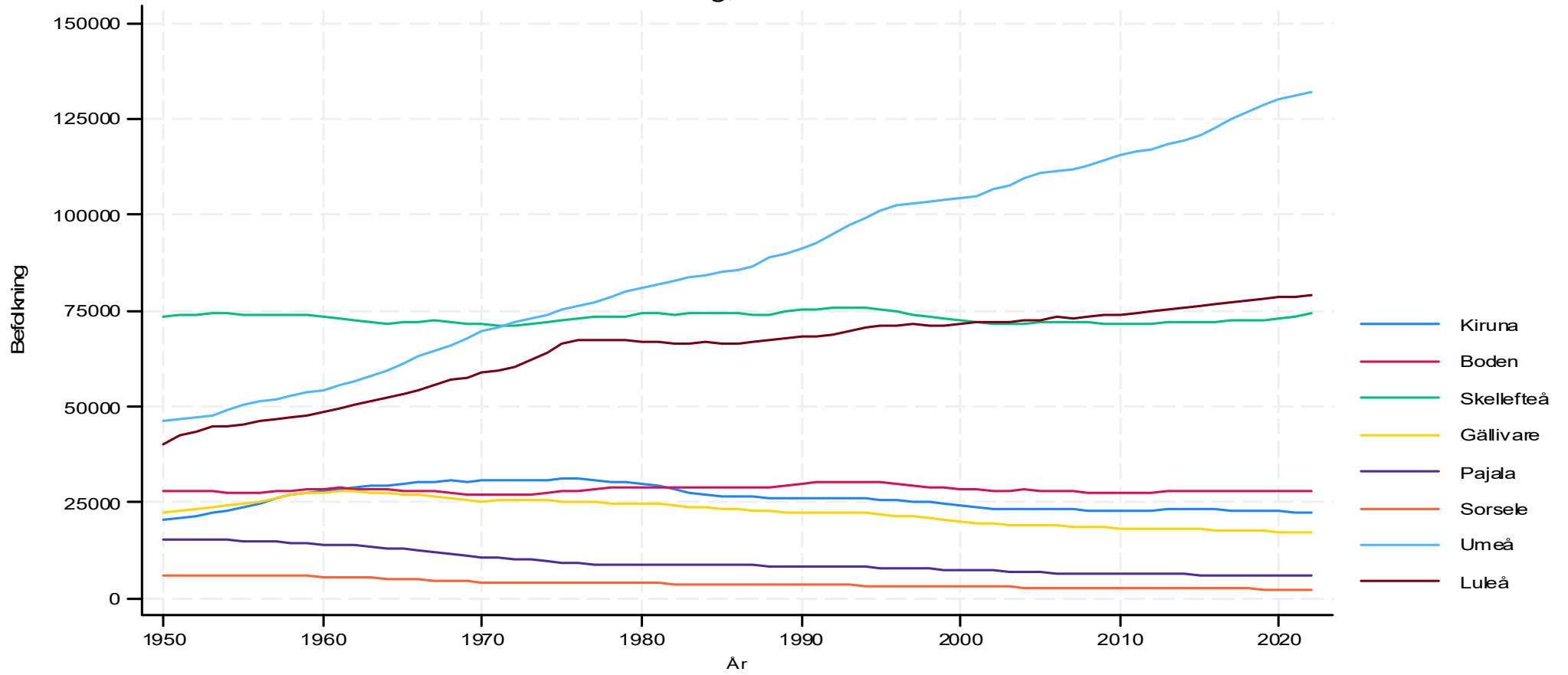
- Att skapa nya verksamheter och företag
  - Entreprenader, konsulter, kringverksamheter
- Allmänt mer pengar i regionen
  - Efterfrågan på andra varor och tjänster ökar
    - Restauranger, nöjesindustri, fritidsverksamheter, affärer/butiker, bostäder, bilar etc.
- Möjlighet att bryta en lång negativ befolkningstrend för flera kommuner
  - Skellefteå, Boden, Pajala, Gällivare, Kiruna
  - Ökade skattebaser
- Spännande utmaningar inom offentlig sektor
  - Planera, utveckla och driva expansion inom sjukvård, skola, stadsplanering etc.
  - Stigande inkomster – större handlingsutrymme?

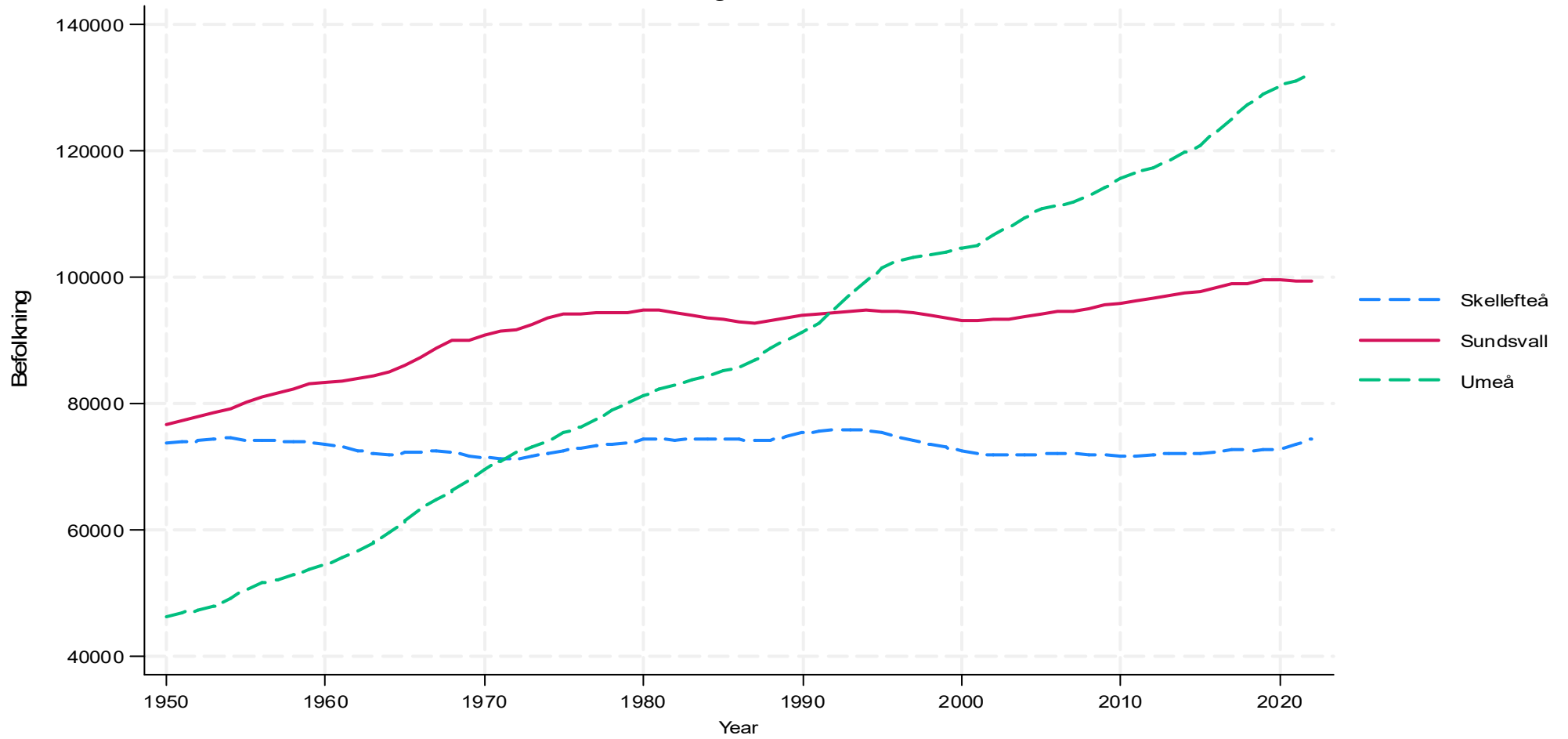

LITE BAKGRUNDSFAKTA
—
NORR- OCH VÄSTERBOTTEN

Befolkning, 1950-2022

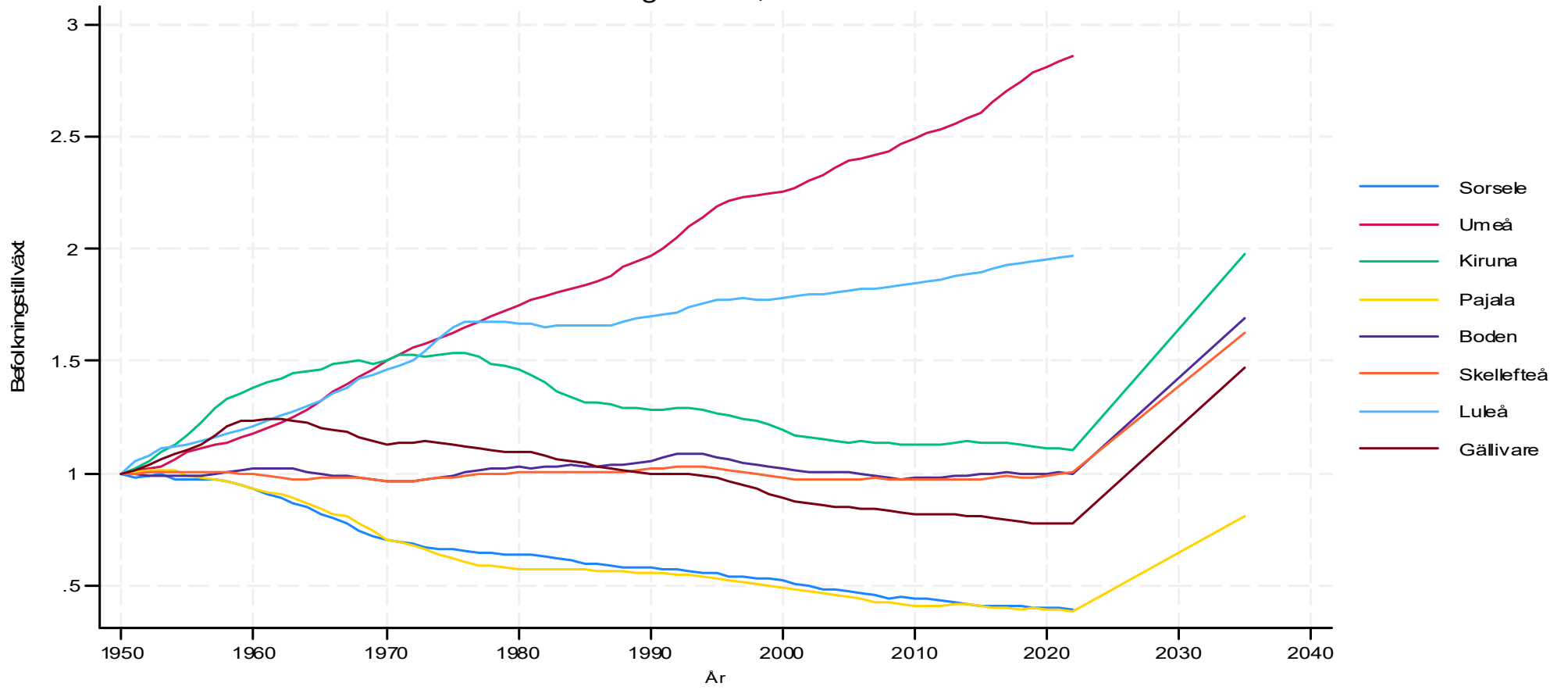
Befolkning, 1950-2022

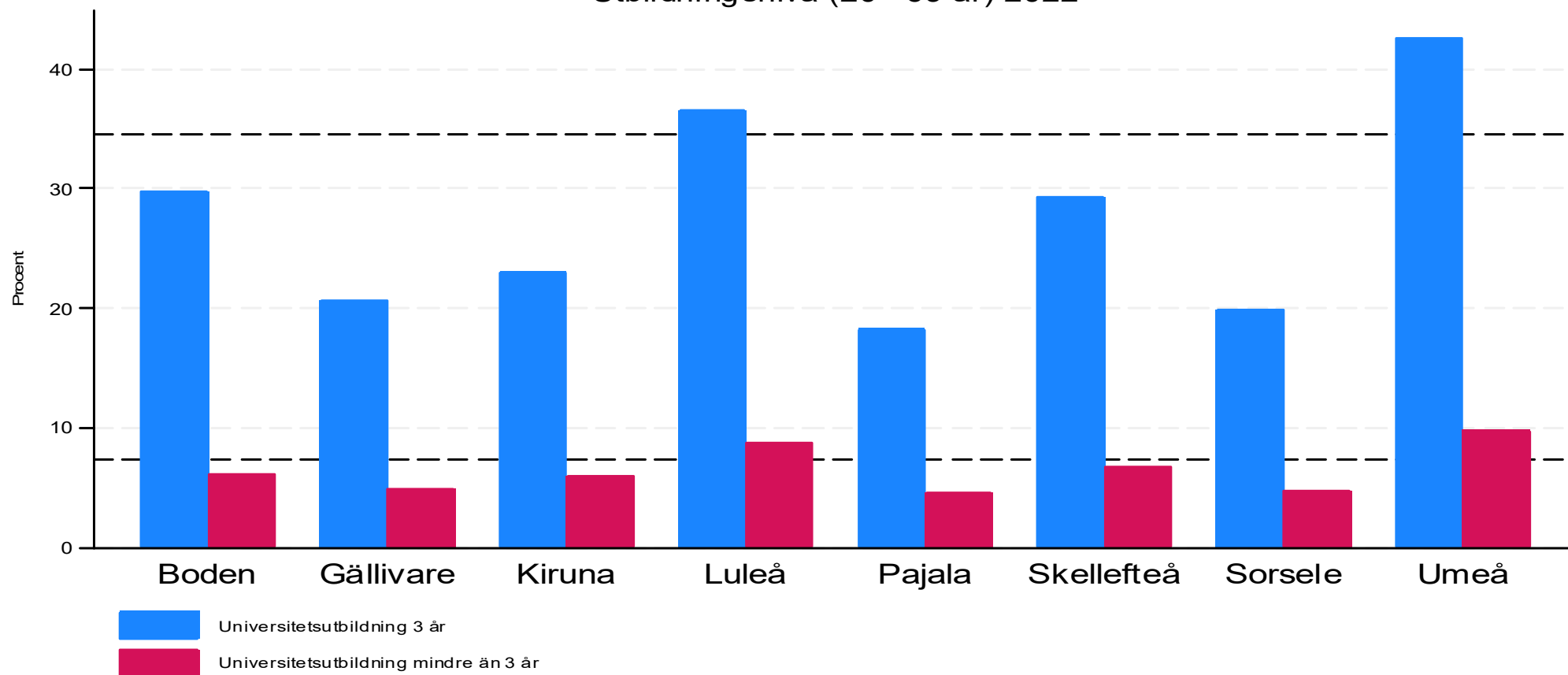
UMEÅ UNIVERSITET

Befolkningstillväxt, 1950-2022

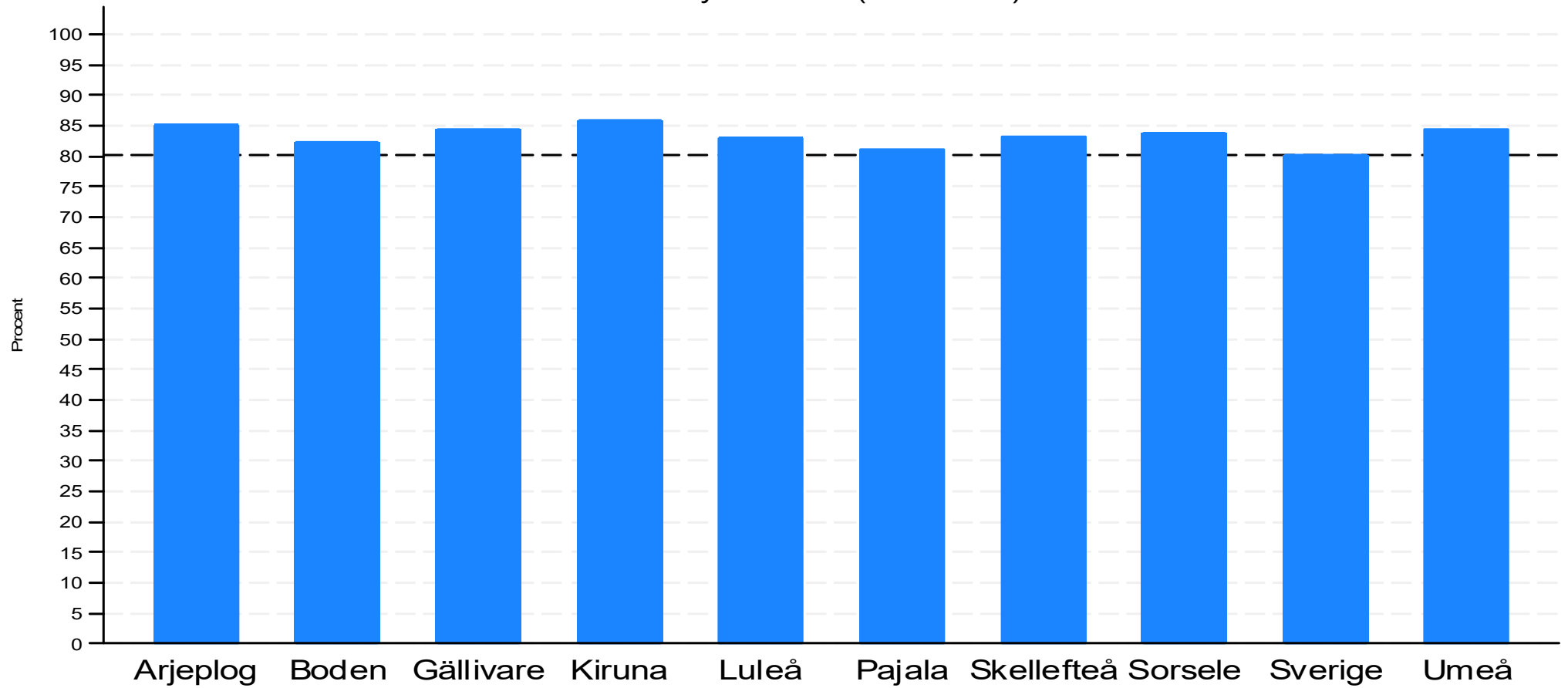

Utbildningsnivå (20 - 69 år) 2022

Procent sysselsatta (20 - 69 år) 2022

UMEÅ UNIVERSITET

POTENTIELLA EFFEKTER OCH UTMANINGAR – PÅGÅENDE FORSKNING

- Kompetensförsörjning/kompetensbrist (givet existerande lönenivå?)
- Undanträngning av redan existerande industrier/företag på grund av högre löner/högre kostnader för existerande företag?
- Konkurrens med offentlig sektor om arbetskraften? Högre löner => högre kostnader för offentlig sektor => högre kommunalskatt, speciellt på kort sikt innan inflyttning?
  - Vem lämnar den offentliga sektorn vid en industrietablering?
- Skapas “rätt” typ av arbetstillfällena?
  - Gymnasiutbildning? Eller högskoleutbildning? Arbetstillfällena med lågt humankapital => lägre löner och sämre löneutveckling på sikt?
  - Följer vi bara inslagen väg eller är det en förändring som sker?
- Högre fastighet/huspriser => svårare att attrahera arbetskraft/kompetens utifrån? Högre löner tillfaller fastighetsägare?
- Sociala effekter av stor inflyttning utifrån?
- Produktivitetschock bland de med lägre utbildning.
- För vem planeras allt detta för?
- Vad kan vi lära av historien?

ANDRA UTMANINGAR

- Ökad brottslighet
  - Ekonomisk, prostitution, droger, korruption, offentliga kontrakt går till kriminella företag
- Politiska/sociala aspekter – inflyttande tar våra arbeten och ställer till problem?
- Risk (politisk)
  - Hur säkra är dessa investeringar? Kommer kommuner att bygga ut sin verksamhet och stadsplanering och sedan blir det inte av? Vem står kostnaden/risken?
  - Olika kommunalekonomiska förutsättningar (Skellefteå kontra Boden).
  - Kommunalekonomiska utmaningar.
  - Vågar lokala politiker säga Nej?

ANDRA RELATERADE FORSKNINGSOMRÅDEN

- Landanvändning
  - Konflikt samer/industri (gruvnäring, vindkraftverk, etc.)
- Geopolitiska aspekter – utländskt ägande
- Tillgång till (grön) el
  - Efterfrågan beräknas öka från 150 TWh till 235 TWh
  - Strategiskt beteende i tilldelningen av kapacitet i elnätet
- Klimateffekter
  - Totalt sett – motiverar klimateffekterna de offentliga investeringarna?
  - Vindkraft till havs? Effekter på djurliv och vattenkvalitet?
- Utformningen av ett optimalt skattesystem som hanterar både klimateffekter och tillgången på naturresurser (hantera en nedlagd gruva)

ETT FORSKNINGSPROGRAM

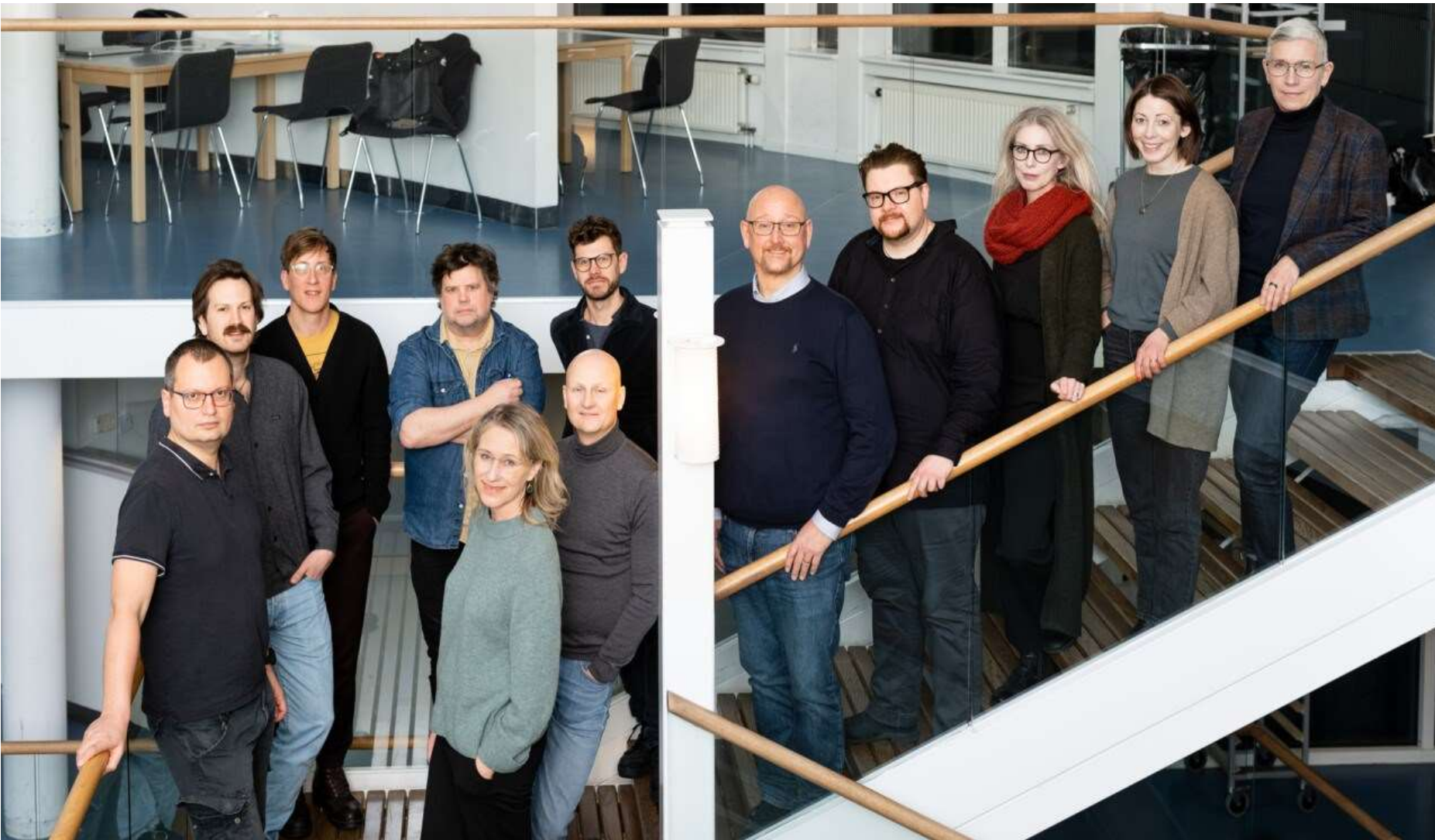
WP1: Effekter på den lokala arbetsmarknaden och industristrukturen

**WP2: Hur beskrivs och uppfattas Norrland? I media, bland allmänheten?
Förändras den allmänna bilden av Norrland?**

**WP3: Vem planerar men detta för? Industrin? Dagens invånare?
Morgondagens invånare? Samiskt perspektiv?**

**WP4: Vad kan vi lära och vad ser vi för skillnader jämfört med tidigare
industrietableringar?**

- 4 post-docs
- 3 affilierade doktorander

<https://www.umu.se/forskning/projekt/det-nya-framtidslandet/>

KOMPETENSFÖRSÖRJNING OCH REGIONALEKONOMISKA EFFEKTER

- Upplägg:
  - Tidigare forskning på svenska data
  - Multiplikatoreffekter
    - USA vs Sverige
  - Erfarenheter från Skellefteå
  - Enkätstudie till Umeå-studenter
  - Ekonomstudenter
  - Pågående forskning

TIDIGARE FORSKNING PÅ SVENSKA DATA

- En diversifierad industristruktur är effektivt mot konjunktursvängningar
- Nedläggningen av regementen hade ingen påverkan på inkomstillväxt eller netto-migrationen
  - Officerare relativt attraktiva på den lokala arbetsmarknaden
- Utbildning har en positiv inverkan på inkomstillväxt och netto-migration
  - Detta oberoende av om det finns ett universitet eller inte
- Arbetslöshet har en negativ inverkan på inkomstillväxt och netto-migration
- In-migration till en kommun ”spiller över” och har en positiv effekt på netto-migration till närliggande kommuner
- Större skillnader mellan inkomster i storstadskommuner över tid

- Positiva effekter av universitet och högskolor
  - Både som en stor arbetsgivare i regionen men även i universitetets roll i att producera ny kunskap och utbildning
  - Äldre lärosäten har större påverkan – speciellt på inkomstillväxten
  - Inriktning mot naturvetenskap har större positiv påverkan på inkomstillväxten
  - Effekter av universiteten spiller över (positivt) på närliggande kommuner
    - Både inkomstillväxt och netto-migration
- En större nyetablering behöver inte ha positiva effekter på den totala sysselsättningen
  - Tenderar att attrahera personal från offentlig sektor – främst administrativ personal
  - Specialister tas från andra regioner.
  - Spridningseffekter
    - Snabbare inom ett företag – annars avtar snabbt med geografiskt avstånd

MULTIPLIKATOR EFFEKTER

- USA:
  - För varje nytt arbete inom tradable sector genereras 1.6 nya arbeten inom non-tradable
  - För varje nytt högkvalitativt arbete (som kräver universitetsutbildning) genereras 2.5 nya arbeten inom non-tradables
  - För varje nytt icke-högkvalitativt arbete genereras 1 nytt arbete inom tradables
  - För varje nytt arbete inom tillverkningsindustrin genererar 1.6 nya arbeten inom non-tradables
  - För varje nytt arbete inom high-tech genereras 4.9 nya arbeten inom non-tradable
  - För varje nytt arbete inom tradables ger ingen effekt på samma sektor.
- Sverige
  - För varje nytt arbete inom tradable sector genereras 0.5 nya arbeten inom non-tradable
  - För varje nytt högkvalitativt arbete (som kräver universitetsutbildning) ger 3 nya arbeten inom non-tradables
  - För varje nytt arbete inom high-tech genereras 1 nya arbeten inom non-tradable
  - För varje nytt arbete inom tradables ger 0.33 nya arbeten inom samma sektor.
  - Norr/Västerbotten: Ett nytt arbete inom gruvindustrin genererar 2 till 2.5 nya arbeten i andra sektorer.

ERFARENHETER FRÅN SKELLEFTEÅ

- Befolkningstillväxten (4.7% senaste året, 1.7% i riket) kommer av inflyttning
- Andelen män i ålder 15 – 64 ökar
- Inflyttning från Umeå och andra länder
- Unge Skellefteå-bor flyttar till utbildningsorter och större städer
- Utflyttning av unga kvinnor
- Utbildningsnivån inom offentlig sektor har ökat
- Inkomsterna stiger i Skellefteå – främst mäns inkomster
- Högre bostadspriser – kan leda till ökat byggande

KOMPETENSFÖRSÖRJNING UNIVERSITETETS OCH SKOLANS UPPGIFT

- Att utbilda/förbereda
  - För arbetslivet/högre studier
    - Motivera ungdomar att ta (minst) gymnasieexamen
  - Samhällsmedborgare
    - Utbildning är inte endast yrkesförberedande
- Skolan/universitetet/utbildningssystemet kan inte
  - Styra individers val av utbildning
  - Styra individens val av bostadsort före eller efter utbildningen
- Privata och offentliga arbetsgivare
  - Givet den lön och de arbetsförhållanden som råder, är det brist?
- Forskning: Vad styr den regionala fördelningen av välfärd och humankapital

ENKÄTSTUDIE VID UMEÅ UNIVERSITET

- Tre olika grupper av nuvarande och tidigare studenter
  - De som stannat i Umeå 3 år efter examen
  - De som flyttat från Umeå 3 år efter examen
  - De som går sista terminen vid Umeå Universitet
- Låg svarsfrekvens
- Snedvridet urval
- Framtida forskning: En liknande enkätstudie vartannat år

DE SOM FLYTTAT EFTER EXAMEN

- Val av bostadsort för de som flyttat
  - Påverkades av
    - Jag fick arbete
    - Boendemiljön
    - Trygghet
  - Påverkades inte av
    - Närhet till idrottsevenemang
    - Bostadspriser
    - Föreningsliv
- Att flytta tillbaka
  - Viktigt
    - Jag får ett arbete
    - Partner får arbete
  - Ej viktigt
    - Närhet till idrottsevenemang
    - Föreningsliv
    - Kulturutbud (teater, museer etc)

DE SOM STANNAT EFTER EXAMEN

- Val av bostadsort för de som stannat
  - Påverkades av
    - Jag fick arbete
    - Närhet till familjen
    - Boendemiljön
  - Påverkades inte av
    - Närhet till idrottsevenemang
    - Föreningsliv
    - Kulturutbud (teater, museer etc)

VAD STUDENTER TROR KOMMER ATT PÅVERKA VALET AV BOSTADSORT

- Tror kommer att påverka
  - Jag får ett arbete
  - Boendemiljön
  - Trygghet
  - Min partner får arbete
  - Närhet till familjen

- Tror kommer att påverka i liten utsträckning
  - Sportevenemang
  - Kulturutbud
  - Klimatet
  - Nöjesutbud/restauranger mm

EKONOMSTUDENTER

- 2021:
  - Arbetsstatus 9 månader efter examen
    - 90% har anställning
    - Fortsätter sin utbildning: 6%
    - Medellön 31 261 kr, median lön 31 000 kr
  - Tid till arbete efter examen
    - Innan examen: 54%
    - Inom 1-3 månader: 22%
    - Inom 4-6 månader efter examen: 14%

EKONOMSTUDENTER

- Kommer ifrån
  - Norr- och Västerbotten: 43%
  - Gävle, Sundsvall, Östersund: 17%
  - Stockholm: 17%
  - Göteborg: 11%
- Boende efter examen
  - Norr- och Västerbotten: 42%
  - Gävle, Sundsvall, Östersund: 11%
  - Stockholm: 35%
  - Göteborg: 5%

PÅGÅENDE FORSKNING

- Teoretisk modell kring valet av bostadsort och yrke
  - För olika yrkesgrupper (olika typer av examina)
    - Lärare, läkare, sjuksköterskor, socionomer
  - Vad förutom lön påverkar valet av yrke och valet av bostadsort
  - Simulering
  - Konfronterar med registerdata
- Uppföljning av enkät till Umeå-studenter
  - Skapa en panel över tid

TACK FÖR ATT NI LYSSNADE

-

FRÅGOR?

UMEÅ UNIVERSITET